

RENÉ GUÉNON

India szellemisége

Kelet és Nyugat ellentéte, az azt kifejező legegyszerűbb terminusokra leegyszerűsítve, alapvetően megegyezik azzal, amit gyakorta megállapítanak a szemlélődés és a cselekvés között.¹ Mi magunk már számos alkalommal kifejtettük e témát, és megvizsgáltuk a különböző álláspontokat, melyekből a két fogalom közötti kapcsolat szemlélhető. Vajon tényleg ellentétek ezek, és nem inkább egymás kiegészítői, avagy a közöttük fennálló kapcsolat valójában nem inkább alárendelő viszony-e, mint mellérendelő? Most igen gyorsan összefoglaljuk e szempontokat, ami elengedhetetlen mindenki számára, aki szeretné általánosságban a Kelet és különösen India szellemiségét megérteni.

Az a szemlélet, amely egyszerűen csak a cselekvés és a szemlélődés szembeállításából áll, mind közül a legkülsőlegesebb és legfelszínesebb. Az ellentét egyértelműen megjelenik, de nem lehet teljesen feloldhatatlan, sőt mi több, ez minden ellentétről elmondható, hiszen az ellentétek megszűnnek, amint az ember azon szint fölé emelkedik, amelyből realitásukat nyerik. Aki ellentétről beszél, egyidejűleg diszharmóniáról és az egyensúlyi állapot hiányáról is beszél, azaz olyasvalamiről, ami csak egy részleges és lehatárolt szempontból létezhet. A dolgok teljességében az egyensúlyi állapotok hiányainak összege egyensúlyt alkot, és minden részleges rendezetlenség, mindegy milyen, egyesül a teljes rendben.

Ha a szemlélődést és a cselekvést egymás kiegészítőinek tekintjük, akkor rátekinettségünk helyesebb és mélyebb, mint az előző esetben, hiszen itt az ellentét összebékítetik és feloldatik, a két terminus bizonyos módon kiegyensúlyozza egymást. Tehát két egyenlőképpen szükséges elemről van szó, amelyek együtt teljesek és egymástól függőek, s egy és ugyanazon létező belső és külső tevékenységi köreit alkotják, legyen szó akár minden egyes emberről külön-külön, akár az emberiségről összességében. Ez az elképzelés kétségkívül harmonikusabb és kielégítőbb, mint az előző, mégis, ha valaki kizárólag ehhez tartaná magát, akkor a megállapított kölcsönviszony folytán fennállna annak

¹ A jelen tanulmány eredetileg a *Le Monde Nouveau* 1930. júniusi számában jelent meg, majd az *Études Traditionnelles* közölte újra az 1937-es évfolyamában. René Guénon posztumusz kötetei tekintetében az *Études sur l'Hindouisme* 2. fejezeteként nyerte el a végső helyét. E könyvnek 1968-tól több kiadása ismeretes, az itteni magyar nyelvű közléshez a következőt használtuk: Párizs, 1989, Éditions Traditionnelles.

A magyar fordítás Ian Kesarcodi Watson angol változatából készült, és a *Pannon Front* 28. számában jelent meg 2000 augusztusában. Alapjául a következő kiadás szolgált: René Guénon: *Studies in Hinduism*. New Delhi, 1985, Navrang. Itt a francia eredetivel összevetve közöljük. [A szerk.]

a veszélye, hogy azonos szintre helyezze a szemlélődést és a cselekvést, és így csak a kettő közötti egyensúly minél stabilabb megtartására kellene törekedni, s fel sem vetődne a kérdés, hogy relációban egyik a másik felett állhat. Nos, az igazság az, hogy e kérdés nem mellőzhető, és ami a Kelet és Nyugat közötti ellentétet illeti, azt mondhatjuk, pontosan abból áll, hogy a Kelet a szemlélődés felsőbbiségét vallja, míg a Nyugat, és különösképpen a modern Nyugat, ezzel ellentétben azt állítja, hogy a cselekvés áll a szemlélődés felett. Itt már nem szemléletbeli különbözőségekről van szó, ahol minden nézőpontnak meglehet a maga létalapja, és legalábbis egy relatív igazság kifejeződéseként elfogadható. Mivel az alárendeltségi viszony megfordíthatatlan, ha a két elvet szembeállítjuk, azok valóban egymásnak ellentmondók, az egyik kizárja a másikat, tehát szükségszerűen az egyik igaz, a másik hamis. Választanunk kell, és e választás szükségessége talán még soha nem jelentkezett oly erővel és nem volt oly sürgető, mint a jelen körülmények között; és a közeljövőben valószínűleg még erőteljesebben jelentkezik.

Fentebb jelzett munkáinkban² megmutattuk, hogy a szemlélődés magasabb rendű, mint a cselekvés, ahogy a változatlan is magasabb rendű, mint a változás. Lévéen a cselekvés a létezőnek csak átmeneti és pillanatnyi modifikációja, nem hordhatja magában önnön princípiumát és elégséges létokát. Amennyiben nem kapcsolódik szorosán egy princípiumhoz, amely ezen esetleges hatókörön túli, akkor csak pusztá illúzió. Az a princípium pedig, amelyből minden a lehetőségét, úgy létét, mint létének lehetőségét meríti, egyedül a szemlélődésben, vagy ha jobban tetszik, a tudásban található meg. Hasonlóképpen felfoghatatlan és ellentmondásos a legáltalánosabb értelmében vett változás, azaz lehetetlen olyan princípium nélkül, amelyből ered, és amely, pontosan mert a princípiuma, nem lehet a változásnak alávetett, s ezért szükségképpen változatlan. És ez az, amiért a nyugati antikvitásban Arisztotelész „mindenek mozdulatlan mozgatójának” szükségszerűségét tételezte. Nyilvánvaló, hogy a cselekvés a változás, a „létesülés” világához tartozik. Egyedül a tudás által hagyható el ez a világ és az ahhoz tartozó korlátok; amint a tudás eléri a változatlant, maga lesz a változatlanság, hiszen minden tudás lényegében önnön tárgyával való azonosulás. Pontosan ez az, amiről a nyugatiaknak sejtelmük sincs, akik amíg tudásról van szó, csak racionális és diszkurzív, tehát közvetett és tökéletlen tudást látnak, melyet reflektív tudásnak nevezhetnénk, és még ezt az alsóbb rendű tudást is egyre inkább csak annyiban értékelik, amennyiben közvetlenül gyakorlati célokat szolgál. Oly mértékben a cselekvésbe merültek, hogy mindent tagadnak, ami túl van azon, s nem veszik észre, azzal, hogy a princípiumot figyelmen kívül hagyják, maga a cselekvés degenerálódik haszontalan és steril nyughatatlansággá.

India társadalmi rendjében, amely nem más, mint a metafizikai doktrína alkalmazása az emberi rendre, a tudás és cselekvés közötti kapcsolatot az első két kaszt, a brāhmaṇáké és a kṣatriyáké jeleníti meg, amelyeknek ezek a funkciói. Azt mondják, hogy a brāhmaṇa a stabilitás, a kṣatriya pedig a mozgásban levés, a változás képviselője, így a világ összes létezője, természetének megfelelően, principiálisan egyik vagy másik típushoz kapcsolódik, mivel a kozmikus rend és az emberi rend között tökéletes megfelelés áll fenn. Természetesen nem arról van szó, hogy a cselekvés tiltott lenne a brāhmaṇa számára, a

² *Orient et Occident [Kelet és Nyugat]; A modern világ válsága; Autorité spirituelle et pouvoir temporel [Szellemi tekintély és időbeli hatalom].*

szemlélődés pedig a kṣatriya számára, hanem hogy ezek nem lényegileg, hanem esetlegesen felelnek meg nekik. A *svadharm*a, a kasztok saját törvénye, az adott létező természetével megfelelésben a brāhmaṇánál a tudáson, a kṣatriyánál a cselekvésen alapul. Ezért áll a brāhmaṇa a kṣatriya felett, ahogy a tudás is a cselekvés felett; más szavakkal, a szellemi tekintély az időbeli hatalom felett. És az utóbbi csak azáltal lesz legitim, hogy az előbbivel való viszonylatában alárendeltsége felismertetik, azaz az lesz, aminek lennie kell. Máskülönben princípiumáról leválva csupán rendezetlen működésre képes, mely végzetes összeomlásba torkollik.

A világi hatalom normálisan a kṣatriyákhoz tartozik, mivel a cselekvés birodalma a külvilág; ám e hatalom egy belső, tisztán szellemi princípium nélkül semmi. Ebből ered a brāhmaṇák tekintélye, és egyedül ez garantálja az érvényét. Cserébe a kṣatriyáknak az általuk birtokolt erő segítségével biztosítaniuk kell a brāhmaṇák számára, hogy békében, gondtól, küzdelemtől védve beteljesíthessék természetüknek megfelelő feladataikat, ami a tudás és a tanítás. Ezt jeleníti meg *Skanda*, a háború urának alakja, amint *Gaṇeśa*, a tudás urának meditációját oltalmazza. Ilyen a helyes viszony a szellemi tekintély és az időbeli hatalom között. Ha mindig és mindenhol szem előtt tartanák ezt, akkor a kettő között soha nem merülhetne fel ellentét, mivel mindkettő a neki megfelelő helyet foglalná el a létezők és a funkciók hierarchiájában, amely szigorú megfelelésben áll a dolgok természetével. Láthatjuk, hogy a kṣatriyákat megillető hely, és következésképpen a cselekvés, bár alárendelt szerepet tölt be, messze van attól, hogy negligálható lehetne, hiszen minden világi hatalmat, egyúttal a királyi funkció által egyesített katonai, adminisztratív és törvénykezési hatalmat is felöleli. A brāhmaṇák tekintélye nem a világban megnyilvánuló tekintély, és mint ilyen a közönséges szemlélet számára talán ismeretlen, mindazonáltal minden látható hatalom princípiuma. E tekintély olyan, mint a kerék, amely minden mozgás közepében áll, mint a rögzített tengely, amely körül a világ forgása végbemegy, mint a változatlan centrum, amely irányítja és rendezi a kozmikus mozgásokat anélkül, hogy maga részt venne bennük. Ezt jeleníti meg az ősi szimbólum, a *svastika*, ami éppen ezért *Gaṇeśa* egyik attribútuma.

Hozzá kell tennünk, hogy a cselekvés számára végül is többé-kevésbé nagy teret kell biztosítani a körülményektől függően. Ez valójában éppen úgy igaz lehet népekre vonatkoztatva, mint individuumokra, és míg némelyik természete főként kontemplatív, addig másoké tevékeny. Kétségtelenül nincs ország, ahol a szemlélődésre való hajlam oly elterjedt és általános lenne, mint Indiában. És ezért tekinthető India a keleti szellemiség par excellence képviselőjének. Ezzel ellentétben a nyugati népek körében a többséget kétségkívül a cselekvésre való hajlam jellemzi. És ha e hajlam nem is volna oly túlfokozott és beteges, mint jelenleg, a szemlélődés akkor is csak egy kisszámú elit kiváltsága lehetne. Mindazonáltal ez lehetővé tenné a rendhez való visszatérést, mert a szellemi hatalom, szemben a materiális hatalommal, nem a mennyiség függvénye. Ám jelenleg a nyugatiak valójában pusztán kasztnélküli emberek, és senki sincs, aki a természetének leginkább megfelelő helyet foglalná el. Nem titkolhatjuk el, hogy e rendezetlenség rohamosan terjed, és úgy látszik, tért hódít Keleten is, bár egyelőre még csak a felszínen és sokkal kisebb mértékben fejt ki hatását, mint azok képzelnék, akik – mivel csak többé-kevésbé elnyugatiasodott keletieket ismernek – nincsenek tudatában annak, hogy ha teljességében nézzük, mily kicsiny ezek jelentősége. Habár nem kevésbé igaz az sem,

hogy mindenek ellenére van veszély, és az sem, hogy e veszély legalábbis időlegesen fel-erősödhet. A „nyugati veszedelem” nem üres frázis, és a Nyugat, mely ennek első áldozata, úgy látszik, magával akarja rántani az egészében és teljességében vett emberiséget abba a pusztulásba, amely saját hibájából fenyegeti.

Ezt a veszélyt a rend ellenében végzett cselekvés jelenti, hiszen e cselekvés princípiumától megfosztott; egy ilyen cselekvés önmagában nem más, mint pusztaság, és csakis katasztrófához vezethet. Mégis azt kell mondanunk, ha létezik, akkor azért, mert e rendezetlenségnek végül is vissza kell térnie abba az univerzális rendbe, melynek épp-úgy a része, mint minden más – magasabb rátekintésből szigorúan ez a helyzet. Minden létezőt, akár tudatában van, akár nem, akár akarja, akár nem, önnön princípiuma tesz azzá, ami. Maga a rendezetlen cselekvés csak minden cselekvés princípiumából következően lehetséges, de mivel nem ismeri fel attól való függőségét, ezért rendezetlen és nem hatékony, és ha lehet ilyet mondani, legkevésbé valós, legközelebb áll tehát ahhoz, hogy pusztán és egyszerűen illúzió legyen, pontosan azért, mert legtávolabb áll a princípiumtól, melyről egyedül mondható, hogy abszolút valósággal bír. A princípiumból szemlélve csak rend létezik; ám a kontingenciák szempontjából a rendezetlenség uralkodik, és ami a földi emberiséget illeti, olyan időszakban vagyunk, amikor úgy tűnik, hogy e rendezetlenség győzedelmeskedik.

Feltehetjük a kérdést, miért van ez így, és a kozmikus ciklusok teóriájával a hindú tanítás választ is ad e kérdésre. A *kali-yugá*ban vagyunk, a sötét korszakban, amikor a szellemiség pontosan az emberi ciklus kibontakozásának törvénye miatt a minimumra csökken, és különböző korszakokon keresztül, amelyek közül ez az utolsó, egyfajta egyre erősödő materializáció alakul ki. Emberi ciklus alatt itt most csupán egy *manvantara* hosszát értjük. E korszak vége felé közeledve minden összemosódik, a kasztok összekeverednek, nincs többé család sem; nem pontosan ezt látjuk-e magunk körül? Ebből vajon azt a következtetést kell levonnunk, hogy a jelen ciklus tényleg a végéhez közeledik és hamarosan új *manvantara* hajnala köszönt ránk? Hajlamosak lennénk ezt hinni, különösen, ha az események egyre gyorsuló folyamára gondolunk, de talán a rendezetlenség még nem érte el végső határát, talán az emberiségnek még alább kell ereszkednie, egy teljesen materiális civilizáció totális eluralkodásáig, mielőtt képes lenne újra a princípium, a szellemi és isteni valóság felé fordulni. Mindazonáltal kevésbé számít, hogy ez kissé korábban vagy később következik be; ez az alászálló folyamat, melyet a modern nyugatiak „haladásnak” hívnak, el fogja érni határait, és a „fekete korszak” a végéhez ér; ekkor eljön *Kalkin-avatāra*, fehér lovon, fején hármassal, amely a három világ fölötti uralom jelképe, kezében üstökös csóvájaként lángoló karddal. A rendezetlenség és az eltévelyedés világa leromboltatik, és *Agni* megtisztító és regeneráló ereje által minden visszatér eredeti állapotának teljességébe, lévén a jelen ciklus vége az eljövendő kezdete. Azok, akik tudják, hogy ennek így kell lennie, még a legnagyobb zűrzavar közepette sem veszíthetik el rendíthetetlen nyugalmaikat. Bármily kellemetlen is legyen a bajok és a csaknem teljes homály időszakában élni, ez nem érintheti mélységeiket, és pontosan ebben található az igazi elit ereje. Kétségtelen, hogy a sötétség egyre nagyobb mérvű terjedésével ez az elit Keleten is igen kisszámúra redukálódhat. Ám ha néhányan lényegében megőrzik az igaz tudást, az elég ahhoz, hogy amikor a ciklus lefutott, ami a jelen világból menthető, megmentessék, és az eljövendő világ magva lehessen.

A tradicionális szellemiség megőrzésére, mindennel, amit a legmélyebb értelemben valóban magában foglal, jelenleg egyedül a Kelet alkalmas. Nem áll szándékunkban ezt az egész Kelettel kapcsolatban állítani, hiszen sajnálatos módon e Nyugatról eredő dezorganizáció bizonyos elemei ide is elérhetnek. De csakis a Kelet az, ahol egy valódi elit még mindig él, ahonnan a tradicionális szellemiség teljes vitalitásával nyilvánítja meg magát. Másutt az, ami a tradicionális szellemiségből maradt, azokra a külsőleges formákra korlátozódik, melyeknek jelentőségét már hosszú ideje félreértik; és ha valami a Nyugatból megmenthető, az csak a Kelet segítségével lehetséges. És mégis, hogy e segítség eredményes legyen, szükséges, hogy valamiféle támogatásra leljen Nyugaton; és pontosan ezek azok a lehetőségek, melyek a jelen pillanatban a legnehezebben meghatározhatók.

Bármi is legyen a helyzet, Indiának a szóban forgó reláció folytán bizonyos értelemben egész Keleten kivételezett helyzete van, és ennek oka, hogy a tradicionális szellemiség nélkül India már semmi nem lenne. A hindú egység (és nem India egysége) valójában nem a rassz vagy a nyelv egysége, hanem kizárólag a tradícióé. Hindú az, és csak az, aki lényegileg e tradícióhoz kapcsolódik. Ez megmagyarázza, amit a szemlélődésre való hajlamról mondtunk, amely jellemzőbb Indiában, mint bárhol másutt; a tradícióban való részesedés igazából csak akkor és annyiban valós, ha és amennyiben a doktrína értését jelenti, s a doktrína főleg metafizikai tudásból áll, mivel a tiszta metafizikai rend az, ahol a princípium található, melyből minden más ered. Ez az az ok, amiért India különösképpen hivatottnak tűnik arra, hogy a végsőkig képviselje a szemlélődés felsőbbrendűségét a cselekvéssel szemben, hogy elitje áttörhetetlen akadályt állítson a modern nyugati szellemiség terjedésének útjába, hogy az állandó változásokkal terhelt világ középpontjában érintetlenül megőrizze a tudást a folytonosról, a változatlanról és az örökről.

Mindazonáltal meg kell érteni, hogy ami változatlan, az maga a princípium, és a belőle származó megnyilvánulási módok minden területen változhatnak, és kell is hogy a körülményektől és a korszaktól függően változzanak, mert bár a princípium abszolút, az alkalmazások éppoly viszonylagosak és esetlegesek, mint a világ, melyhez kapcsolódnak. A tradíció modalitásai tekintetében határtalanul sok és különböző adaptációt tesz lehetővé. De mihelyst szigorúan a tradicionális szellemiség fényében vizsgáltnak, mindezek nem mondhatók többnek, mint bizonyos konzekvenciák törvényszerű kibontakozásainak, melyeket a princípium öröktől fogva magában foglal. Tehát minden esetben csak arról van szó, hogy explicit legyen, ami eddig implicit volt, és így az alap, maga a doktrína lényege, a külsőleges formák különbözőségei ellenére mindig változatlan marad. Az alkalmazások nagyon különbözőek lehetnek, nevezetesen nemcsak a társadalmi intézmények ilyenek, melyekre már utaltunk, hanem a tudományok is, ha tényleg azok, amiknek lenniük kell. És ez megmutatja az esszenciális különbséget e tradicionális tudományfelfogás és azon tudományok között, melyeket például a modern nyugati szellemiség alkotott. Míg az előbbi minden értékét a metafizikai doktrínához való kapcsolódásából vezeti le, az utóbbi a függetlenség ürügyén önmagába záródik, és legjobb esetben is csak úgy tesz, mintha egyre előrébb jutna, bár anélkül, hogy lehatárolt területét elhagyná, vagy határait bármennyire tágítaná; ez vég nélkül folytatható úgy, hogy egy jottányival is közelebb kerülnénk az igazság megismeréséhez. Vajon a kétség-

beesettség homályos érzése készteti a moderneket arra, hogy a kutatást többre tartásák, mint a tudást, vagy egyszerűen az, hogy e vég nélküli kutatás elégíti ki szüntelen nyüzsgésre való igényüket, amely önmaga célja kíván lenni? Mit kezdhetnének a keletiek ezen üres tudományokkal, melyekkel a Nyugat traktálja őket, amikor összehasonlíthatatlanul igazabbak és mélyebbek saját tudományaik, melyek vonatkozásában a legkisebb intellektuális erőfeszítés sokkal többet tanít nekik, mint ezek a töredékes és szétaprózott nézetek, a tények és elképzelések e kaotikus felhalmozódása, melyeket csak többé-kevésbé ötletszerű hipotézisek kapcsolnak össze – amelyeket gondosan kidolgoznak, hogy egyszer megdöntsék, nem pedig megalapozottabb hipotézisekkel helyettesítsék azokat. Abban a reményben, hogy kompenzálja hiányosságait, nem győzik dicsérni az ipari és technikai alkalmazásokat, melyeknek e tudományok életet adtak. Senki, még álmában sem vitatja, hogy legalább e gyakorlati hasznuk megvan, ha spekulatív értékük meglehetősen illuzórius is. De ez igazán soha nem érdekelné a Keletet, hiszen e teljesen materiális előnyöket túlon túl kevésbé értékeli ahhoz, hogy szellemiségét feláldozza nekik, mert tudja, mily hatalmas fensőbbiséggel bír a szemlélődés a cselekvéssel szemben, és hogy az örökkévaló fényében minden mulandó megsemmisül.

Számunkra tehát az igazi India nem az a többé-kevésbé modernizált, azaz elnyugatiasodott India, amit néhány európai és amerikai egyetemen felnőtt fiatal elképzeli, és akik bármily büszkékké is legyenek a teljességgel külsőleges tudásra, melyet ott szereztek, keleti nézőpontból egyszerűen teljesen tudatlanok, és állításuk ellenére az értelmezésünk szerinti intellektuális elitnek pontosan az ellentétét alkotják. Az igazi India az, amely mindig hűséges marad ahhoz a tudáshoz, melyet a századok során ezen elit őriz; ez ama tradíció épségben való megőrzésének letéteményese, melynek forrása magasabbra és távolabbra nyúlik vissza, mint az emberiség. Ez *Manu* és a *ṛṣi*k Indiája, Śrī Rāma és Śrī Kṛṣṇa Indiája. Tudjuk, hogy nem mindig az az ország volt, melyet ma ezzel a névvel illetnek. Affelől sincs kétség, hiszen a Védák beszélnek a kezdeti arktikus tartózkodásról, hogy szukcesszíve több különböző földrajzi helyen létezett. Talán más helyekre is áttevődik, de ez kevésbé számít; mert mindig itt lelünk rá e nagy tradíció lakhelyére, mely tradíció fenntartása az emberi világban a missziója és a létoka. Bölcsőinek, *guru*inak és *yogī*jainak megszakíthatatlan láncolatán keresztül a világ minden viszontagsága ellenére fennmarad, rendíthetetlenül, mint a *Meru*. Addig marad fenn, amíg a *sanātana dharma* (melyet *lex perennisként* fordíthatnánk, azzal a pontossággal, melyet egy nyugati nyelv lehetővé tesz), és soha nem szűnik meg Śiva harmadik szemén keresztül az örök jelen nyugodt változatlanóságában minden dolgok szemléletébe mélyedni. Végül az igazság kényszerítő ereje által minden ellenséges erőfeszítés megtörik, ahogy a Nap akkor is szétoszlatja a felhőket, ha azok tekintetünk elől pillanatokra el is takarhatják. Az idő romboló megnyilvánulása csak azt hagyja életben, ami idő feletti; mindenkit felfal, aki a változás világára függesztette tekintetét és csak a változás valóságában hitt, mindenkit, aki vallást alkotott magának kontingens és mulandó dolgokból, mert „aki áldozatot mutat be egy istennek, az az isten eledele lesz”. Ám hogyan állhatna ez azokra, akikben az örökkévalóság tudata él?

fordította: PARRAGH MÓNKA

Axis Polaris IX, 5–10. Az elektronikus változatot szerkesztette: F. V. A.